

REPRODUKCJA

Wystawa końcoworoczna Wydziału Grafiki Artystycznej UAP
studia stacjonarne i niestacjonarne

19.06 – 28.06.2026

Otwarcie wystawy: piątek, 19.06.2026, godz. 18:00

Miejsce: Plac Wielkopolski 10/11, Poznań

Kurator: Maciej Kurak

Koordynacja: Marta Chudy

Współpraca: Wydział Grafiki Artystycznej UAP, Biuro Promocji UAP, Dział Techniczny UAP, ZKZL

Reprodukcja

Proces ludzkiego życia opiera się na ciągłej aktywności służącej reprodukowaniu elementów tak, by stanowiły one pewną kontynuację podtrzymującą egzystencję. Powtórzenie, rozumiane w ten sposób, kształtuje się jako czynnik odpowiedzialny za utrzymanie istoty — stałości sytuacji — w kontrze do zmiennych, nieprzewidywalnych dla jednostki warunków życia. Reprodukowanie staje się tym samym działaniem odpowiedzialnym za dostosowywanie założeń związanych z istotą do istniejących okoliczności — ze względu na ciągle pojawiające się nowe czynniki. Przewrotnie można bowiem zauważyć, że aby coś zachować, musi ono ulegać zmianie.

Zachodzący proces zmian odbywa się przez pryzmat jednostkowy, subiektywny. Nie oznacza to jednak całkowitej dowolności. Wynika to zarówno ze wspomnianego powyżej procesu uwzględniania czynników zewnętrznych — kauzalnych — jak i z faktu, że samo podtrzymywanie istoty, rozumianej jako proces ucłowieczania i uspołecznienia, odbywa się przy udziale indywidualności, która sama kształtowana jest społecznie. Stąd: „wszystkie wartościowania, które w takich subiektywnych rozstrzygnięciach dochodzą do ważności, zakotwiczone są w społecznie obiektywnym charakterze wartości”¹. Historia reprodukcji dokonywana przez człowieka na drodze „przezwyćżania samego siebie od naturalnego zdeterminowania przez instynkty aż po świadome samopoznanie, jest jedyną realną drogą do rzeczywistej ludzkiej wolności”². Na poziomie społecznych zmian wynikających z organizacji pracy widoczny jest proces reprodukcji i „przechodzenia w wyższe formy tego, co ekonomiczno-społeczne”³. Aktywność oraz decyzje podejmowane przez poszczególne jednostki kształtują „ruch bytu społecznego” nawet wówczas, gdy weźmie się pod uwagę, że podjęte przez nie decyzje zazwyczaj przynoszą skutki zupełnie inne, niż sobie wyobrażały i zamierzały. Nie prowadzi to jednak do prostego, teleologicznego zwieńczenia ewolucyjnych tendencji rozwojowych — zarówno w przyrodzie, jak i w społeczeństwie. Pojedyncze założenia teleologiczne występujące w społeczeństwie — w pracy — uruchamiają łańcuchy przyczynowe, które wykraczają poza to, co było zawarte w samych jednostkowych celach. Przyjęcie oceny wartościującej ma charakter arbitralny, co ostatecznie rzutuje między innymi na opinię, że to, co przyrodnicze, ceni się wyżej niż to, co wynika z procesu uspołecznienia społeczeństwa. Taki sposób podejścia sytuuje się w opozycji do ujęć ontologicznych, umożliwiających prześledzenie „tendencji rozwojowych pewnego rodzaju bytu”⁴.

Mechanizm funkcjonowania bytu społecznego dokonuje się poprzez ciąg nieprzerwanej reprodukcji wraz z jego przemianą, co wpływa na jego substancję zarówno pod względem ilościowym, jak i jakościowym. Najogólniej rzecz ujmując, reprodukcja dokonuje się poprzez zmianę — nie tylko w sensie morfologicznym, lecz także interpretacyjnym. Reprodukowanie

1 György Lukács, *Wprowadzenie do ontologii bytu społecznego*, t. II, cz. 1., rozdział *Reprodukcja*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1984, s. 180.

2 Tamże, s. 180.

3 Tamże, s. 192.

4 Tamże, s. 232.

Uniwersytet Artystyczny
im. Magdaleny Abakanowicz
w Poznaniu

Zarząd Komunalnych Zespołów Lokalowych sp. z o.o.

Dofinansowano ze środków
budżetowych Miasta Poznania
#poznanwspiera

jako przekształcanie staje się następstwem podtrzymywania tych wartości i cech, które są w stanie wpłynąć na proces ucztowienia i uspołecznienia. Nie łączy się to — jak wspomniano powyżej — ze sztucznym utrzymywaniem teleologicznie wyznaczonych sposobów postępowania, lecz powstaje poprzez powielanie tych czynników, które towarzyszyły pojedynczym, podjętym celom związanym z jednostkowym funkcjonowaniem. Dopiero następnie, łącznie, wywierają one wpływ na kształtowanie się ogólnych wartości, które w późniejszym procesie formują świadomość i ją utrwalają.

Warto podkreślić, że wiele błędów myślowych powstaje wtedy, gdy świadomość ludzką ujmuje się jako pierwotnie istniejącą istotę, a nie jako coś kształtującego się procesualnie. Puentując, można zauważyć — zgodnie z ideą marksistowską — że wraz z powszechnym rozwojem ekonomicznym wzrasta możliwość zaistnienia powszechnych warunków rozwojowych człowieka. Stymulatorem działania jest intencja „jak najlepszego reprodukowania danego życia jednostkowego”⁵. W taki sposób konstytuuje się powtórzenie, w którym ważną rolę odgrywa proces dostosowywania się i przekształcania poszczególnego życia w ujęciu filogenetycznym i ontogenetycznym. Powtórzenie zawiera elementy reaktywne, związane z ewolucyjnymi przekształceniami. Proces uspołecznienia dokonuje się na podstawie rozwiniętego kompleksu biologicznego człowieka, dostosowując go do zewnętrznych czynników otoczenia — na przykład poprzez uwrażliwienie i reakcje na drgania powietrza czy długości fal elektromagnetycznych. Zaawansowany rozwój tych tendencji powoduje wprowadzanie elementów pośrednich — społecznych: w sferze dźwiękowej są to mowa i muzyka, natomiast w sferze wizualnej — sztuki plastyczne i pismo⁶.

W działaniach artystycznych, traktowanych jako forma komunikacji, stosuje się różne formy powtórzenia w celu przedstawienia istniejącego środowiska człowieka, przekształconego przez pryzmat jednostkowej modyfikacji. To uwikłanie sztuki w proces przetransformowanej prezentacji uzmysławia nie tylko mechanizm samego widzenia, w którym czynnik zapamiętany — zgromadzona przez jednostkę wiedza czy jej poglądy ideologiczne — rzutuje na sposób postrzegania świata. Ukazuje ono również ogólnie, że każde odniesienie się do tego, co nieobecne, związane z kreowaniem obrazu, „podlega <zanieczyszczeniu> jednostkowością” — ujednostkowia się⁷. Dodatkowo samo konstytuowanie się wypowiedzi nigdy nie jest w stanie w pełni odzwierciedlić intencji autora. To „rozregulowanie” aktualizuje przekaz, jednocześnie uniemożliwiając pojawienie się powtórzenia tego samego. W konsekwencji medium nie może pozostawać przezroczyste wobec tego, co jest ukazywane. Nawet w tych rodzajach działalności twórczej, które przenoszą sposób konstytuowania sztuki w obszar codzienności — tak zwanej sztuki postartystycznej — utrzymuje się możliwość przeprowadzenia interpretacji charakterystycznej dla przedsięwzięć artystycznych. Implementacja niecodziennych, wyjątkowych i niekonwencjonalnych sposobów działania, mających doprowadzić do konkretnych rozwiązań zadań, których w inny sposób nie dałoby się zrealizować, łączy się z procesem interpretacji — z nawiązaniem do ukrytych treści, które w ten sposób się konstytuują. Dotyczy to zarówno działań Santiaga Cirugedy związanych z powstaniem placu zabaw, gdzie oprócz konkretnych rezultatów praktycznych stymulowana jest dyskusja dotycząca przestrzeni publicznej, jak i wykorzystywania tak zwanych „narzędzi sztuki” przez Antanasa Mockusa w celu poprawy bezpieczeństwa na drogach. Działania te pobudzają do rozważań nad konstytuowaniem wolności w kontekście systemu stymulującego partykularyzm⁸.

Podsumowując, można zauważyć, że proces przekroczenia sztuki poprzez wyprowadzenie działań artystycznych do codziennego życia nie domyka się — nie powoduje zaniku artystycznych walorów. Niekonwencjonalnie użyte środki realizacji, czyli pracy, uaktywniają proces konceptualizacji charakterystyczny dla działań symbolicznych odnoszących się do znaczonego. Powoduje to reprodukowanie sposobów funkcjonowania sztuki. Powtórzenie nie opiera się tutaj na powieleniu tego samego, które pod względem recepcji stanowiłoby pewne kuriozum znaczeniowe — trudno bowiem połączyć odmiennosć poszczególnych egzemplarzy z ustanawianiem jedności w tym samym. Jest raczej transfiguracyjnym przekształcaniem, w którym to samo może istnieć pod warunkiem innego oglądu — jako płaszczyzna inaugurująca pojawienie się nowego. W konsekwencji „powtarza się jedynie to, co samo konstytuuje się tylko dzięki dyferencjalnemu powtórzeniu w czymś innym”⁹.

Reprodukcja w takim znaczeniu stanowi zerwanie z formułą akademizmu, w której odniesienie do innych dzieł sztuki służyło konstruowaniu „dopuszczalnych” tematów, tworzeniu kopii i wariacji uznanych dzieł oraz poszukiwaniu sposobów artykulacji. Sytuuje się to w kontrze do powtórzenia służącego progresywnej transformacji. To właśnie próba podtrzymania powierzchownego rozpatrywania par pojęć, jakie tworzą powtórzenie i oryginalność, powoduje, że to pierwsze — jeśli rozumiane jest jedynie jako ponowne zdarzenie się „tego samego — wyklucza odmiennosć stanowiącą jeden z konstytutywnych rysów oryginalności”¹⁰.

Maciej Kurak

5 Tamże, s. 257.

6 Więcej, tamże, s. 247.

7 Tomasz Załuski, *Modernizm artystyczny i powtórzenie. Próba reinterpretacji*, Universitas, Kraków 2012, s. 71.

8 Więcej: *Prawda jest konkretna. Artystyczne strategie w polityce*. Podręcznik, Fundacja Bęc Zmiana, Warszawa 2018.

9 Tomasz Załuski, *Modernizm artystyczny i powtórzenie. Próba reinterpretacji*, Universitas, Kraków 2012, s. 38.

10 Tamże, s. 109.

Uniwersytet Artystyczny
im. Magdaleny Abakanowicz
w Poznaniu

Zarząd Komunalnych Zasobów Lokalowych sp. z o.o.

Dofinansowano ze środków
budżetowych Miasta Poznania
#poznanwspiera